

cerkveni časopis.

L. 22.

V Saboto 25. Listopada

1848.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za štirindvajseto nedeljo po binkoštih. (Mat. 24, 15—35.)

Dve imenitni prigodbi prerokuje Jezus v tem evangeliju svojim učencem: končanje mesta Jeruzalema in tempeljna in končanje vesoljnega sveta. Perva se je že spolnila, druga se še le bo. Jeruzalem je bilo imenovano sveto mesto, ker je bilo glavno mesto Judovskega od Boga izvoljenega ljudstva. Sosebno svet kraj je bil tempelj, v katerim je Bog v oblaku prebival, in so se mu darovi opravljali. Stal je na planjavi gore Morije, sozidan iz zgol oglajeniga marmora, njegove stene in strehe z zlatam bogato prevlečene so se lesketale bolj kakor sončni žarki. Od daleč je bilo celo poslopje kakor žareči snežnik viditi. To je bila lepota in krasnota, de ji ni bilo na zemlji enake. In vse to — mesto, tempelj, svetišče, zakladi, vse za se poslopja in vsa lepota je bila 40 let po Jezusovi smerti od rimske vojske do tal razdjana. To je bila strašna podertija, grozovitin polom! Pa tudi Judov je bilo na jezere in jezere končanih, pobitih, križanih, od kuge in lakote umorjenih, vjetih in v sužnost poprodanih. Še nikdar ni bilo nobeno ljudstvo tako hudo in tako očitno kaznovano, kakor Judovsko. Vse to je Zveličar, kterimu so bile prihodne reči kakor pričijoče znane, v duhu previdil. Zato je v svoji ljubeznjivi skerbi za izvoljene, ki bodo vanj verovali, dajal svete, de naj za časa bežé, kadar se bo gnusoba razdjanja začela kazati, de naj molijo, de bi jim ne bilo treba bežati o neprilicnim času, in de naj ne verjamejo krivim prerokam, ki bodo celo z čudnimi znamenji ljudi zapeljevali. Kadar so verni vidili znamenja prerokovaniga razdjanja, so se spomnili Jezusoviga sveta ter urno bežali z svojim sv. škofam Simeonom iz Jeruzalema čez goro v mestice Pela, kjer so bili varni pred vsim zapeljevanjem in pregananjem. Kteri je bil vzrok tolike kazni, ki je nad Jeruzalem in njegove prebivavce prišla? Radovoljna slepota Judov, ki

niso Jezusa hotli božjiga Sina spoznati, terdovratnost njih, s katero so se njegovim naukam ustavljali, vnebovpijoča pregreha, de so njega, ki jih je odrešit in zveličat prišel, na lesu kriza umorili. To je bila gnusoba v božjih očeh; ta neznana nehvaležnost je božji roki šibo vsilila jih tako hudo pokoriti in pokončati.

Na mesti zaverženiga Judovskega ljudstva si je nebeški Oče drugo izvolil, katero mu je njegov Sin z ceno svoje predrage kervi kupil, in je nad njim, kakor nekđaj nad Judovskim skorej vse zaklade svojih dobrot izlil. Postavil ga je v paradiz zveličanske katolske cerkve, ga posvetil z svojo gnado, ga redil z mesam in kervjo svojiga lastniga Sina, in ga sam branil pred napadam hudih sovražnikov. Aii tudi tem novim svetiši je bilo — nekđaj več ali manj gnusobe, v poslednjih časih pa je oh! mende do verha prikipela. Pregrehe so se nananožile, ljudje so vsi v svet in njegeve dobrote zamaknjeni, strah božji je zginil, čednosti so se pogubile in kar je nar hujiga, je celo vera v nasiga Odrešenika in Gospoda Jezusa Kristusa sosebno po večih mestih mnogim le šala in prazin maruj. Se je torej čuditi, de razzaljeni Oče nepokornim otrokam z kervavimi šibami žuga? ali ni mogoče, de bi nehvaležnim vzel kraljestvo kakor nekđaj Judam in ga dal drugimu ljudstvu, ki bo boljši sad obrodilo? O de bi razujzdani narodi in posamezni grešniki bolj v zgodovini brali in se učili resnice, de za velike pregrehe tudi velike kazni nasledvajo!

Druga imenitna prigodba, v današnjim evangeliju prerokovana je končanje sveta. Resnično spolnjenje perve prerokbe nam je porok gotoviga spolnjenja druge. Je bil prihod gospodov strašan, ko je prišel sodit Jeruzalemsko mesto, koliko strašnejši bo, ko bo prišel sodit vesoljni svet. Že popred bodo na solncu, luni in zvezdah čudne spremembe; „Prikazalo se bo znamenje Sinu božjiga na nebu“, in bo oznanovalo vesoljnemu svetu, de je Sin človekov skoz križ šel v svoje veličastvo, in de bodo zdaj vsi prijatli križa z njim v nebesa povzdignjeni, vsi zaničevavci pa v pekel trešeni. „Jokali se bodo

vsi rodovi na zemlji⁴, tisti, kateri svojiga izveličanja niso iskali v križi, v katerim se edino najti da. Pravični pa se ga bodo obveselili in ga pozdravljivali. „Sin človekov bo prišel v oblakih neba“, vsi ga bodo priti vidili, vsi ga božjiga Sina spoznali, — vsi zvedili, de je Oče res njemu vso oblast izročil, de mu je sovražnike sturil v podnožje svojih nog, de se morajo njemu vsih kolena uklanjati v nebesih, na zemlji in pod zemljo in vsi jeziki spoznati, de Gospod Jezus v časti svojiga Očeta prebiva. „In bo poslal svoje angele z trobento in velikim glasam“ in bodo mertve iz grobov budili, po božji vsigamogočnosti oživili — in zdaj bo sodba.

Kdaj se bo vse to godilo? Tako so tudi radovedni učenci svojiga božjiga učenika vprašali. Jezus pa jim časa in ure ni razodel, ampak jim zagrinjalo temne prihodnosti le toliko odgernil, kolikor je treba, de v strahu in trepetu za svoje zveličanje delamo. — Za nas bo konec življenja tudi konec svetá in naša sodba se bo precej po naši smerti perčela. Kakor je Bog Judovski tempelj in kakor bo enkrat celi svet, tako bo razdjal tudi naše telo, kadar bo namen njegoviga življenja dopolnjen. Pripravljajmo se na ta konec, kteriga bomo gotovo doživeli, in smo mu morebiti bližnji, kakor si mislimo. „Pripravljeni bodite, veli naš Gospod, ker ne veste ne dneva ne ure.“ J e n o h.

Cerkven blagoslov (žegen) nad ženčinam in nevesto.

Zakonski stan ljudje med svetam veliko cené. Očetova skerb je resna, sina v dobro zavezo spraviti; materne želje so obilne, hčer svojo skorej nevesto viditi; mlado ljudstvo dostikrat tistiga časa dočakati ne more, kadar bo v tiste sladke pa tudi bridke vezi prišlo. Posvetnjaki celo take, kterih poklic in misel ni, v zakonski jarm silijo; kakor de bi ne bilo resnica, kar sv. Pavel piše: Kdor ne omoži svoje hčere, stori boljši; in devica, ki se ne omoži, stori boljši. Tudi ga v hišah ni večiga praznika, kakor je per naredbi zakonske zaveze; koliko pripravljanja; vabljenja gostov, lepotičenja, pojedine, veseliga hruma pevcov in piskačev!

Res zakon tudi ni zaničevati. Bog sam ga je postavil; svoj velik prid ima za človeški rod, apostelj ga imenuje velik zakrament, veliko skrivnost v Kristusu in cerkvi; katolška cerkev njegov nastop ali poroko s posebnimi svetimi navadami obhaja. Ali to je žalostno, de kristjani zakonski stan le preveč s posvetnimi očmi gledajo, in jim ni toliko mar, si božje prijaznosti in pomoči za težki stan pridobiti, kakor pa se za to zemljo preskerbeti, in pred svetam, pred ljudmi blišati. Kako naglo marsikteri poroko opraviti hité! Komej popoldne neko

troho časa najdejo, že morebiti od jedi in pijače omamljeni, in z ostudnim nečloveškim vrišem v cerkev priti, in kakor naglo mašnik kratke molitve opravijo, že zopet na prosto hité; nekoliko več besedi in naukov iz mašnikovih ust jim je rado predolgo; sveta maša jim še dalje terpi, zato so raji brez nje; nar raji imajo v nedeljo popoldne poroko, de bi saj za ta svet nobene ure ne zamudili. Ali ženitnine takošnim niso nič predolge, ako ravno pojedina noči in dneve terpi, in so plesa in rijočenja vsi trudni. O nespametni človeški otroci!

Per vsim tem je pa še eno sveto in lepo opravilo iz navade prišlo, ki se le prepočasi zopet vpečuje, namreč blagoslov ali žegen, ki ga mašnik po končani poroki med s. mašo da ženinu in nevesti. Katolška cerkev je od nekdanj na ta blagoslov deržala, in prvi zmed cerkvenih učencov, postavim Tertulijan, že od njega opomnujejo; v mašnih bukvah stoji lastne molitve za ta blagoslov; in Tridentinski zbor je posebno postavo zastran njega izdal. V XXII. seji Trident. zbora se namreč zbrani očetje tako glase: Fajmoštri naj opominjajo nove zakonske, de ne stanujejo vkupej v eni hiši, dokler niso blagoslova od svojiga fajmoštra prejeli. Iz teh besedi se vidi, de ta blagoslov sicer ni terdo kakor pod smertnim graham zapovedan, vonder močno priporočen, in de tedaj ni kakor si bodi v nemar pušati.

Moč tega žegna se iz molitev, s kterimi se godi, razumé. Je namreč posebna pomoč, de bi nevesta bila podobna svetim ženam, ki jih s. pismo imenuje, Sari, Rebeki, Raheli in drugim, de bi ženin in nevesta blagoslov Abrahamov v otrocih prejela, dolge leta v miru, prijaznosti in svetosti doživela; in potem k zveličanskemu delu v nebesih prišla. To pa pomniti je, de ta blagoslov se le tamkej da, kjer nevesta še ni bila pred zaročena, ali ni vdova.

Godi se pa ta blagoslov takole: Per s. maši, ktera se bere po končani poroki, se mašnik po odmoljenim Očenasi na strani lista okrog obernejo — ženin in nevesta pa pred altarjem klečita — ter molijo: Molimo. — Usmili se, Gospod, na naše prošnje, in ti naredbi, ki si jo v hranitev in pomnoženje človeškiga rodu postavil, dobrotljivo na strani stoj, de kar se po tvojim začetku zveže, se tudi po tvoji pomoči ohrani. Po Kristusu, Gospodu našim. Amen.

Molimo. — O Bog, kateri si po oblasti svoje moči iz nič vse stvaril; kateri si po razravnanih začetkih celiga svetá človeka po svoji božji podobi naredil, in zanj neločljivo pomočnico ženo stvaril, tako de si ženskemu telesu iz možkiga dal pervine, in s tem učil, de kar je iz eniga postavljeno, se nikdar ne sme ločiti: Bog, kateri si po taki posebni

skrivnosti zakonsko zavezo posvetil, de si Kristusa in cerkve sveto zvezo popred zaznamnjaj v ženitnim zakonu; Bog, po katerim se žena zveže z možem, in družba od začetka napravljena s takim blagoslovom obdari, de sama ni bila ne po kazni izvirniga greha, ne po sodbi vesoljniga potopa pokončana: ozri se milostvo na to svojo služabnico, ktera se z možem združiti misleč prosi s tvojim varstvom ohranjena biti: naj bo nad njo jarm ljubezni in miru; zvesta in čista naj se možu v Kristusu, in naj ostane posnemavka svetih žén; naj bo ljubezniva možu, kakor Rebeka, dolgiga življenja in zvesta kakor Sara; nič naj nad njo tisti začetnik hudobije svojih del ne najde: zvezana z vero in božjimi zapovedmi naj ostane, z enim možem zvezana naj beži nedopuščene počutke, naj poterdi svojo slabost z močjo zatajevanja, naj bo po božjim strahu resna, po sramožljivosti častiljiva, v resnicah nebeških podučena, naj bo rodovitna v otrocih, naj bo poštena in nedolžna in naj k pokoju zveličanih in k nebeškemu kraljestvu pride, in naj vidita oba otroke svojih otrok, noter do tretjiga in četertiga rodu, in naj prideta do zaželjene starosti. Po ravno tem Kristusu, Gospodu našim.

Potem se maša naprej bere, per obhajilu mašnikovim bi ženin in nevesta prav za prav tudi imela s. zakrament prijeti, kar se je pa večidel že pred te dni zgodilo. Preden pa mašnik v zadnje žegen da, zopet moli:

Bog Abrahamov, Bog Izakov in Bog Jakobov naj bo z vama: in on naj izpolni svoj blagoslov nad vama, de vidita otroke svojih otrok do tretjiga in četertiga rodu, in potem večno življenje imata brez konca, po pomoči Gospoda našiga Jezusa Kristusa. Amen.

Zdaj mašnik še oba pokropi — in potem da navadni blagoslov.

Hicinger.

Hoja po katakombah. *)

Nekaj gniljiviga in rajskiga ima že sam pogled Rimskiga mesta, ako stopiš na hribček Janikula ali pa na verh stolne cerkve sv. Petra in pogledaš iz tega veličanskiga sozidja na nezumno mesto, kteriga duhovno gospostvo cel svet obseže. Serce kristjana se s svetimi občutleji in milim zavzetjem napopolni pri tem pogledu; cerkev se verstí za cerkvijo, med kterimi se pa posebno ena čez vse druge vzdiguje, tista namreč, ki je nad grobam perviga aposteljna sv. Petra sozidana. — Kakor se pa per tim pogledu katolški kristjan v duhu povzdignjeniga čuti, kakor obiskovanje cerkvá njegovo dušo vname, tako najde on tudi pod zemljo

*) Katakombe ali kripe so podzemeljske jame, ktere so si kristjani, ob časih preganjanja sami skopali, de so v njih skriti pred neverci božjo službo opravljali. Po slovensko bi se tacim berlogam »skrivnice« rekle.

z kervjo sv. marternikov napojeno, nekaj posebniga, kar ga zamore s svetimi čutili napolniti in v sveti veri poterditi. Iz ondotnih podzemeljskih votlin je zrastla tako rekoč cela keršanska cerkev; cela njena zgodovina pervih stoletij je prav za prav podzemeljska; pod zemljo so se perve cerkvene navade začele, pod zemljo so se perve božje veže napravljale, pod zemljo se je božja služba opravljala, dokler ni zloba preganjavstva potihnila in sv. cerkev iz svojiga podzemeljskiga perbežalša v svojim celim veličanstvu na svetlobo svetá stopila, potem ko je v rimski zemlji korenine pognala, de pozneje s svojimi košatimi vejami celi svet obsenčiti zamore.

Večkrat je že marskteri od vas kaj slišal o Rimskih katakombah (skrivniših), ktere tako rekoč zopet eno mesto pod zemljo napravijo. Te so, ktere zaslužijo, ne le zavoljo svojiga imenitniga zgodovinskiga pomena, marveč, kakor gniljive priče keršanske zvestobe v pervih stoletjih, bolj obširno popisane biti; mislimo, de bo vsaciga, kteri je v versto udov keršanske cerkve peršet, veselilo, kaj več od njih zaslišati. Pa tudi tisti, kteri so se od prave cerkve ločili ter jo krivo dolžijo, de je od svojih pervih navad in nauk odstopila in terdijo: „sveta maša, častenje svetnikov, svetih ostankov (Reliquien) je le znajdba in doklada poznejših stoletij“ — tudi tisti bi zadosti dokaz resnice katolške cerkve v katakombah dobili, ako bi jih z pravim premislikam preiskovali; njih serce bi se vnelo k ljubezni tistih trum izvoljenih svetnikov, kteri so tukaj svoje pozemeljsko počivalše našli, potem ko so zavoljo Kristusa serčno in veselo svoje življenje v smert dali.

V pervih časih so bile katakombe za pokopališa vernih namenjene, ker so se bili kristjani judovske navade poprijeli trupla pokopovati, Rimčan nasproti, kteri so merlice žgali in njih pepel v nalaš zato narejenih posodicah hranili. Ta keršanska navada ni pa samo zato obstala, ker se telo, iz zemlje vzeto, zopet v zemljo poverniti mora, marveč zato, ker je človekovo telo tempelj sv. Duha. Dalje obstoji keršanski zapopadik od smerti v tim, de smert, po besedah sv. Krizostoma, po Kristusovim vstajenji ni več smert, temuč le časno spanje. — Trupla mertvih so tedaj bile v krilo hladne zemlje, spijočim enake, poležene, kjer naj vstajenja čakajo. Zatoraj so imenovali kristjani take kraje, kjer so mertvi počivali „spavališa ali počivalša“ z ptujo besedo: cemeteria (coemeteria). Tacih keršanskih pokopališ se je sečasoma veliko okoli Rima napravilo, bilo jih je vsih do 60; in serc nekaj tacih, ki so bile za vse sploh, nekaj pa takošnih, ki so bile za posamezne osebe namenjene, ker je namreč ob času preganjanja več pobožnih žen p. r.

Priscina, Lucina, Ciriaka itd. skerbelo, de so na svojih posestvih truplam marternikov pokopališa napravile. Posebno pripravne za napravo pokopališ so pa bile tako imenovane peskarnice (Arenaria) t. j. tisti kraji v okolici Rima, kjer se je več stoletij sem zemlja Pucolan (Puzzolana) za zidanje hiš kopala; te so kristjanam prav za prav pot pod zemljo pokazale. Peskarnice so Rimci prav vmetalno in lično zvotlili. Take votline, kadar ni bilo več v njih kopati, se ve de so se zapustile; stegovale so se, ne zlo nisko pod versino zemlje, široko in daleč v tleh. Precej veliko jih je bilo. V teh so preganjani kristjani večkrat perbežalše našli in tudi sami naprej votlili, kamur so mrtve pokladali. Dobro se še razloči v spavališih (cemeterij) svete Neže kako daleč de so votline v peskarnicah segale in od kje naprej, de so kristjani sami kopali: iz perviga pelje 25 stopnic doli v keršansko pokopališe. In ravno to so tiste votline, ktere katakombe ali kripte (skrivniša) imenujemo.

De se pomen spavališ (cemeterij) bolj zastopi, je treba, predin jih bolj na tanko popišemo, tiste razmere, v kterih so kristjani do časa Konstantina Veleiga živeli nekoliko razjasniti; vonder že moramo tukej pristaviti, kar sv. Hieronim govori: „Ko sim še mladenec v Rimu v šolo hodil, sim obiskoval ob nedeljah z več družimi sošolci grobe aposteljanov in marternikov; šli smo v votline v globočini zemlje skopane. Na obeh straneh so trupla mrtvih položene; tukaj je vse tako skrivnostipolno, neka slaba od zgoraj doli lukajoča svitloba zmanjšuje ogrozno temnoto“.

Sveti Hieronim je živel o času, ko so spavališa še s kostni tistih napolnjene bile, kteri so svojo kri za Kristusa prelili. Res je, de so bili tudi drugi, ne le marterniki tukej pokopani: pa saj nekaj časa je bilo v Rimu kristjan in marternik vse eno, zakaj z tako grozovitostjo so rimski cesarji clo še tisti, ki so za boljši in pohlevniši veljali, cerkev preganjali, de je že Dioklecijan ošabno od sebe mislil, de je keršansko ime na zemlji zaterl.*)

Pri vsim tim je bilo zmiraj več nevercev k pravi veri spreobrnjenih, kolikor bolj so kristjane terpinčili, kakor Tertulijan govori: „Kri marternikov je bila seme novih kristjanov“. Toraj ni tudi

tista prerevna zapoved nič zdala, po kteri je bilo prodajavcam prepovedano tistim živež prodajati, kteri nočejo bogovam kadila darovati. Vsak žitni tergave je mogel imeti podobo kakiga boga, de jo je kupvavcam častiti dajal, napreden jim je živeža prodal. — Nobene muke, nobeniga terpinčenja si ne moremo misliti, kteriga bi ne bila divja terdoserčnost nevercev nad kristjani poskusila, kar se še zmiraj v stari cerkvi „St. Stefano Rotondo“ v podobšinah vidi. Še zdaj se kaže v Rimu velki spomin marternstva, imenovan: „Koloseum“, kjer je bilo tavžent in zopet tavžent kristjanov divjim zveram verženih, de so se Rimski cesarji z ljudstvam vred strašne muke kristjanov gledaje, sirovo zveseljevali. — Sveti Ignaci k ravno taki smerti obsojen, poln svete ljubezni je zavpil: „Ako bi se me zviri anale, ako bi mojimu telesu prizanesti hotle, kot so per večih družih storile, ako bi se prepočasi pripravljale me raztergati; razdražil bi jih, naj bi me požerle“. Nikoli ni bilo rimsko ljudstvo taciga divjiga zveseljevanja nasiteno, vedno se je krik po Rimu razlegal: „Christiani ad leones, Virgines ad leones!“ t. j. levam kristjane, levam device! V družbi tacih devic, ktere so k prenesramni smerti obsojene bile, je tudi 13letna deklica sv. Neža, čez ktere rojstno hišo se zdaj lepa cerkev vzdiguje, in po kteri se šentnežko spavališe (coemeterium st. Agnetis) imenuje, kjer njeno sveto truplo počiva. Njeni starši so bili truplo svetnice skrivama vzeli in ga na svojim vertu pokopali.

Pa ravno to skrivno zmikovanje trupel mrtvih kristjanov je nevernike še posebno razkačilo, in satan jim peklensko misel vdihne, kako de naj z mrtvimi trupli ravnajo; za kar jih je pa Gospod očitno osramotil. Ni bilo še dosti, de so kristjane zveram metali, ni si še ljudstvo s tim dovolj oči napaslo in divjiga veselja nasitilo, veliko več ob času cesarja Maksencija pride tribunu Firmilijanu peklenska znajdba na misel: trupla pomorjenih kristjanov pred zbrano množico psam in ptičem v žretje predmetati. Tukaj so žerli in tergali psi svete trupla in njih kosce po ulicah mesta razlekli. — Kakor je več nejevercev pri velicih čudežih, ktere tudi sv. Ignaci omeni, de so namreč zveri več marternikam zanesle, oterpnjenih in merzlih ostalo: tako tudi niso ganile njih kamnitih serc naslednje prečudne prigodbe. Trupla svete Bibiane se niso psi dotaknili; bil je pes, ki privleče ruto, de nago truplo svete Dule zagerne; bil je neki orel, ki je na vso moč truplo z kremplji in perutami branil; ljudje so pa bili, ki so trupla kristjanov na kosce drobili, in de bi jih verni ne poznali so jih metali med kosti družih žival. Pa po čudnih potih je Bog njih ostanke razodel, p. r. truplo sv. Boštjana, ki je bilo v veliki odtek (Cloaca Maxima)

*) Diocletianus Jovius Maximus
Herculeus Caesar Augustus,
Amplificator per Orientem
Et Occidentem Imperio Romano;
Et nomine Christianorum
Deleto, qui rempublicam
Evertabant.

Doklecijan
Vsigamogočni plemenitelj Jovijanski
Aleida zarod. Cesar Velicanski.
K' dodal dežele kroni je Romanski
Na strani jutrovi in popoldanski;
Zaterl je nepokojni ljud kristjanski.

verženo, in je potem jim storjeno sramoto in nečast z častjo in veličanstvam povernil. — Zloba in divjost nevercev pa nista kratko nikar kristjanov ostrašile; temveč vkljub vsimu žuganju je vonder zmiraj bolj njih gorečnost, telesa marternikov pokopovati, rastla; ne strah, ne težave, celo smert jih ni od tega odverniti zamogla. Na neki posebno ginljivi način se je to nad sveto Praksedo in njeno pobožno sestro Pudenciano pokazalo, ktere ste neprenehama v tim opraviu bile; kri kristjanov ste lovile, jo pred omadežvanjem obvarvati. Štepih, v kteriga je švetnica kri iztakovala, pokriva zdaj lična cerkvica, njeniga imena. Enako skerb je tudi več papežev imelo posebno Pij I. in Kalikst I., po kterim se tudi eno spavalise imenuje, v kterim več kot 50.000 marternikov počiva.

(Konec naslédje.)

Spominki nekdanjih misijonarjev na Slovenskim.

V prvih listih tega časopisa je bilo že povedano, de so Slovenske dežele v osmim, devetim in desetim stoletji med drugimi tudi iz Frizinge na Bavarskim oznanovavce svete vere dobile. Od teh Frizinških misijonarjev so se v letu 1807 v Monakovim (München), velikim mestu na Bavarskim, trije spiski v staroslovenskim jeziku našli. Eden teh spisov je kratka pridiga, ktero učeni prilastujejo Abrahamu, ki je bil rojen Slovenec, in pa škof Frizinški od leta 957 do 994. Letá škof Abraham je bil tudi, ki je leta 974 od cesarja Otona II. Loko in kar je svetá okrog v dar prejel, od koder se imenuje Škofja-Loka. Druga dva spisa zapopadeta očitno spoved, eno daljši drugo krajši, ktere obe morate biti še starji, kakor una pridiga; lahko de je ena še pred Cirilam in Metodjem bila sestavljena v osmim stoletji. Damo tukej v pokušnjo imenovano pridigo, in daljši očitno spoved, kteri je una, ki je kraji, zlo podobna. Beseda je le toliko spreminjena, kar je zdajnje govorjenje drugač memo nekdanjiga.

Pridiga Abrahama Frizinškiga škofa 957—994.

Če bi ded (stari oče) naš ne bil grešil, tu bi na veke (vekomaj) njemu bilo živeti, ter starosti bi ne sprejel, nikoli skerbi ne imel, ne solzniga telesa imel, temuč na veke je njemu bilo živeti. Potlej ko je po zavidnosti neprijatla (hudiga sovražnika) izgnan bil od slave božje, potem so na narad človeški terpljenja in skerbi prišle, in bolezní in brez reda smert. In pa, bratje, spomnimo se, de se tudi sinove (otroke) božje imenujemo. Po takim odstopimo od vsih ostudnih del, ktere so dela Satanove: ker (namreč) daritev storimo, (pa) brata

obrekvamo, ker tatvino, ker razboj, ker uganjanje del mesa, ker zarotbo (prisego), ki je ne deržimo, temuč jo prestopamo, ker zavidnost ali sovraštvo. Nič od teh del ni ostudnejiga pred božjimi očmi. Morate po takim, sinki (otroci), viditi in sami razumeti, de so bili prvi človeki v lica (po obrazu, po naturi) taki, kakoršni tudi mi smo; ter so neprijatlovo (Satanovo) sovražili, in božje ljubili, de po tem zdaj se jim v cerkvah uklanjamo, in molimo k njim in v čast jim pijemo (pojemo?), in obete (obljube) naše jim nosimo za obvarovanji teles naših in duš naših. Takošni moremo tudi mi še biti, če take dela začnemo delati, kakoršne so oni delali. Oni so namreč lačniga nasitvali, žejniga napajali, bosiga obuvali, naziga odevali, bolniga v imenu božjim obiskvali, merzliga ogrevali, stranskiga (ptujiga) pod strehe sveje vodili, v temnicah in v železnih vezeh uklenjene obiskvali, in v imenu božjim te tolažili. S temi, s temi deli so se ti Bogu približali. Tako, sinki, je tudi nam moliti k temu višimu Očetu in Gospodu, dokler nas tam vseli (postavi) v cesarstvo svoje, ki je ugotovljeno (pripravljeno) od konca do konca izvoljencam božjim. In pa smo, bratji, klicani in spodbujeni (od njega), kteriga obličju se ne moremo nikakor skriti, ne kakor koli ubežati, temuč stati pred stolam božjim z zopernikam našim, z zlodjem starim, in se je pred božjimi očmi vsakimu s svojimi ustmi in s svojo besedo izpovedati, kar je na tem svetu kdo storil, bodi si li dobro, bodi si li hudo. K temu dnevu sinki, mislite, de se sicer ni kam umakniti, temuč je pred božjimi očmi stati, in to pričbo (sodbo ali stisko) imeti, ktero sim povedal. Naš Gospod, sveti Kristus, ki je zdravnik teles naših in zveličar duš naših, je, ko je to nar poslednje zdravilo poslednič postavil, pokazal, čemu je za to stran dostojno (potrebno) se zavoljo njega odpovedati, in pred čem se oteti (varovati). Predniki naši so terdo terpeli; namreč topli so jih z metlami (šibami), in per nizkim ognji (žerjavci) pekli, in z mečmi sekali, in po lesu obešali, in z železnimi ključi (kljukami ali grebeni) tergali. A to pak mi zdaj z našo pravo vero in pravo spovedjo tako moremo storiti, kar so oni s tem velikim terpljenjem storili. De po takim, sinki, ko ste božje služabnike priklicali, ter jim grehe vaše soštejte (razložite) in se jim prav izpovejte grehov vaših.

Očitna spoved l. 800—900.

Jaz se odpovem zlodju (hudiču) in vsim njega delam, in vsim njega lepotičinam (napuhu, zapeljivosti.) Tudi verujem v Boga vsigamogočniga, in v njega Sinu in v svetiga Duha. De so te tri imena (osébe ali persone) edin Bog. Gospod sveti, ki je stvaril nebo in zemljo. Tudi išem njega milosti, in

svete Marije, in svetiga Mihaela, in svetiga Petra, in vsih božjih poslancev (apostelnov), in vsih božjih mučencov (marternikov) in vsih božjih služabnikov, in vsih svetih devic, in vsih božjih moči, de mi hočete na pomoč biti per Bogu zastran mojih grehov, de bi čisto spoved storil, in odpustik (odpušenje) od Boga prejel. Bogu vsigamogočnemu se izpovem vsih mojih grehov, in sveti Marii, vsih nepravih (krivičnih) del in nepravih misel, ki sim jih jaz vedoč storil ali nevedoč, posiljen ali radovoljno, spijoč ali budeč (čujč), v nečimernih zarotbah (nepremišljenih prisegah), v lažnivih rekah (besedah), v tatvinah, v snikovosti (radovednosti, nečistosti?), v lakomnosti, v nezmernim jedenji, v nezmernim pitji, v nezmernim djanji. Kar sim storil proti Bogu, od tega dne, potlej ko sim keršen bil, doslej do današnjiga dne. Tega vsiga naj izpovedan bodem Bogu, in sveti Marii, in svetimu Lavrencu, o Gospod, in vsim svetim, in tebi, božji služabnik. Kesam se mojih grehov, in rad se hočem pokoriti, kolikor zmisljika imam (si domislím), če mi, o Bog, zaneseš. Daj mi, Gospod Bog, tvojo milost, de bom neosramoten in neostujen (z rudečico pokrit) pred tvojimi očmi stal, kadar prideš sodit žive in mertve, kogar si bodi po svojim delu. Tebi, o Bog milostvi, sporočim vse moje besede, in moje dela, in moje misli, in moje serce, in moje telo, in moje življenje, in mojo dušo. Kriste, božji Sin, ki si hotel na ta svet priti, grešnike izjeti (rešiti) od zlodjeve oblasti, ohrani me od vsiga zlega, in varuj me v vsim blagru. Amen, amen. *)

Hicinger.

Versta Oglejskih škofov in patriarhov.

(Spisal Peter Hicinger.)

(Dalje.)

25. Janez I. rojen v Ógleji, je prišel na patriarški stol l. 607; k temu mu je pomagala prijaznost Furlanskiga vojvoda Gizulfa, in dobrovoljnost Longobarskiga kralja Agilulfa. Ravno to mešanje Longobarskih poglavarjev v reči Óglejske cerkve je pa žalostno razpertje v ti cerkvi napejlalo: zakaj ker so bili oni Arijanske krivoverere, so tudi na to gledali, de bi Óglejski patriarhi ne bili z Rimsko cerkvijo deržali. Zavoljo zveze z Rimskim papežem je bil tedej v Gradu drugi patriarh Kandidijan, rojen v Rimini, s podporo Italijskiga cesarskiga oblastnika postavljen; in tako je bila edina Óglejska škofija v dve razdeljena, ena v zvezi s katolsko cerkvijo, druga ne. S katolskim patriarham v Gradu so bile v edinosti Istrijske in druge cerkve, ki niso bile v Longo-

barski oblasti. Po Kandidijanovi smerti je bil v Gradu l. 612 spet Epifani iz Umaga, in l. 613 Ciprijan iz Pula v Istri izvoljen.

26. Marcian iz Pirana v Istri, je po smerti Janeza I. nastopil na njegovo mesto krog l. 627. Ker tudi on ni bil z Rimsko cerkvijo soedinjen, so katolčani še vedno Graškiga patriarha Ciprijana v svojiga spoznali.

27. Fortunat je bil zopet od Arijanskih Longobardov na Óglejski sedež vsiljen: tedej je bil od katolske strani drugi v Gradu postavljen l. 628, namreč Primogeni ali Primigeri, rojen v Arécii na Italijskim. Letemu so Longobardi dosti nepokoja napravili, celo je Fortunat sam s tolovajsko vojsko Grad napadel, tam vse prebernil, ljudi moril, ropal, in iz velike cerkve vse zlato in srebro pobral. Primogeniju, ker ni imel od nikoder pomoči, ni ostalo družiga, kakor z poterpežljivostjo se obdati. Njemu je bil od Greškiga cesarja stol poslan, na katerim je kdaj s. Marka evangelist v Aleksandrii učil: kteriga pa drugi pravijo de je že patriarh Elija prejel, kakor je bilo pred povedano.

28. Feliks, naslednik Fortunatov, tudi ni bil v zvezi z Rimsko cerkvijo; tedej je bil za Primogenijem v Gradu pravoverni Maksim, rojen Dalmatine, izvoljen l. 648. Posebniga od njegovih del ni znano.

29. Janez II. je bil Feliksov naslednik v Ógleji. Njegova misel je bila Slovincam na Krajnskim in Koroškim keršansko vero oznanovati; pa mnoge nevarnosti so ga od tega sklepa odvernile. Sicer bi bili po tem potu Slovenci le Arijansko krivovero sprejeli, ktera je že od drugod med nje silila po Longobardih, ki so med njimi stanovali. V Gradu pa je bil za Maksimam spet katolski Štefan, doma iz Sareča na Istrijskim, patriarh postavljen l. 668.

30. Janez III. je bil zadnji, ki so ga Arijani na Óglejski sedež vsilili. Njemu nasprot je v Gradu l. 673 katolski Agaton iz Kopra, in l. 685 Krištof iz Pula patriarh postavljen bil.

31. Peter I. rojen v Pulu na Istrijskim, je prišel l. 698 na Óglejski sedež. Takrat se je po ukazu Rimskiga papeža Sergija I. v Ógleji cerkven zbor sošel, v katerim so bile razpertije Óglejske cerkve poravnane. Patriarh Peter je tedej v popolni edinosti z Rimsko cerkvijo živel do l. 711, kadar je umerl. Ker so zdaj prepri v Óglejski cerkvi nehali, je bilo tudi mogoče, od tod več za spreobrnjenje se neverskih Slovincov storiti.

32. Serén, kteriga rod ni znan, ali Sevér II. je po prošnjah kralja Luitpranda od papeža Gregorja II. prejel patriarški pali, to je znamenje oblasti viših škofov, obstoječe iz širociga belovolnatiga traka s črnimi križci krog pleč; po takim

*) Ti spominki se najdejo po izvirnim spisu (Original) v Kopitarjevem »Glagolita Clozianus«, v Metelkotovi slovnici in njenim pristavku (Anhang zur Vorrede des Lehrgebüudes der slov. Sprache) pa po njegovim pravopisu.

je bila razdelitev stare Óglejske škofije v dve poterjena. En patriarh je imel svoj sedež v Ógleji, in njemu so bile podružene cerkve na suhim noter do Mantove; drugi patriarh pa je stal v Gradu, in je imel pod seboj škofo v Istri, Terstu in na Benških otokih. Patriarh Serèn je umrl l. 717.

33. Kalist je prišel za Serènam na patriarški stol v Ógleji. Ker je bilo Óglejsko mesto po mnogih vojskah zelo razdžano, je on svoj sedež nar pred v Kormons prestavil; po tem pa se je iskal v Civald, kjer je Furlanski škof stal, preseliti. Pa Furlanski vojvoda Pemon ga je zato prijel in v ječo zaperl, dokler ni bil po povelji kralja Luitpranda rešen, Pemon pa odstavljen od vojvodstva. Patriarh Kalist je zdaj svoj sedež v Videm predjal, kjer so za naprej tudi njegovi nasledniki stanovali. Velika cerkev v Ógleji pa se je zmirej patriarška cerkev štela, in je po ravno tem patriarhu veliko svetinj marternikov zadobila. Patriarh Kalist je umrl krog l. 737.

(Dalje naslédje.)

Sedajni obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sezun. (Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

Dunaj v letu 1848. Procesja s. Rešnjiga Telesa. Zadnji punt.

Ze od perviga cesarja iz slavne Habsburgiške hiše Rudolfa I. pravijo zgodbe, de je bil on posebin spoštovavec sv. rešnjiga Telesa, in to je tudi zmiraj veljalo od njegovih naslednikov. Zategavoljo je bila procesja z sv. rešnjim Telesam na Dunaji tudi vselej obhajana imenitno, kakor ne kmalo kje drugej. Viditi presvitliga cesarja, cesarico, druge c. k. prince in princeznje v krasni obleki in z gorečimi svečami ponižno in polne pobožnosti za sv. rešnjim Telesam iti; viditi zraven toliko nar viših uradnikov v svojih uniformah v procesji, — to je opomnilo človeka na Hozano, ki jo je množica Jezusu Kristusu prepevala, ko je v Jeruzalem jezdel. Na Dunaji so se ta dan prav spolnovale besede kraljeviga pevca, ki je v psalmu 71, 11. prerokoval: „Kralji zemlje bodo Njega (t. j. Zvečiarja) molili“. — Ali kako se je letas godilo? Zavoljo žalostniga nepokoja na Dunaji 15. Velikotravna t. l. so se bili presvitli cesar z svojimi k zvestim Tirolcam v Inšpruk umaknili, Njih torej 22. Rožnika per Dunajski procesji ni bilo. Namest Njih pa je šel z svečo prvi za sv. rešnjim Telesam predsednik imenovaniga odborstva Jud Dr. Fišhof. Namesti zlahtne straže (nemške, ogerske in laške) je spremila nebo narodna straža, ktero je vodil neki srebrar, ki se je 6. Malotravna per odganjanji Ligorianov nar bolj gorečiga kazal. V svetiši (Pres-

byterium) velike cerkve so, preden je procesja nazaj peršla trije judovski stražniki prostor delali. Kakor udje rečeniga odborstva, kakor stražniki in pisavci (Literaten) so Judje v velikim številu z procesjo šli. Per veliki maši so eni brali novice (Journal), drugi se pogovarjali ali sprehajali po cerkvi. Za sv. rešnjim Telesam jih je šlo pet z pokrito glavo. Res viditi Jude per ti nar imenitniši veličastnosti katolske cerkve je moglo kristjana opomniti na „gnusobo na svetim mestu“, od ktere je Jezus Mat. 24, 15. prerokoval. — Ta Fišhof in še en drugi Jud sta bila od ministra Doblhoda tudi v važne uradniške službe vzeta; zavoljo zgodovinske učenosti in zavoljo spreobernenja od kalvinske h katolški veri slavni dvorni svetvavec in deržavni zgodovinski pisatelj (Reichshistoriograph) Friderik Emanuel Hurter *) pa je bil od ravno tiga ministra iz službe brez penziona pušen.

Na Dunaj so hodili dalje iz Nemškiga nar veči šuntarji in zoperniki katolske vere. Ne samo Judje ampak tudi drugi, kakor Dr. Šite, Froebel, Arnold Ruge, Tauzenau itd. in ob vsih Svetnikih nar veči Frankfortiški jezikan in desna roka Rongeta Robert Blum **) so tam ljudi z svojim jeziki motili. — Füster se je kazal z sablo in kalabrežkim klobukam na barikadah; njegove besede, ki jih je ljudem od katolske vere, njenih duhovnov, ceremonij itd. govoril, kažejo tako ostudno zaničevanje do tih reči, kakor ga je komaj Voltaire imel. — V Velikoserpanu je peršel dalje na Dunaj Janez Ronge iz Frankforta. Per Nemcih je bil ta antikristov apostel zavoljo popivanja po kerčmah itd. peršel že ob vso veljavo, ki jo je 1844—1845 per njih imel. Ali Dunaj ga je z veseljem sprejel, in na tavžente ljudi (njih veliko, se ve, de le iz rodovednosti) so poslušali v plesišnim salonu Odeon njegove sladke besede, kterih zapopadek je šuntanje k zaničvanju vsiga katolskiga in preklinjevanju (Lästerung) sv. Trojice in družih skrivnost: — de so Rongetu Judje sosebno na roko šli, — si je lahko misliti. Več sto ljudi se je v njegovo novo krivo vero zapisalo; nektere matere clo so mu svoje otroke ponujale, de bi jih prekerstil!! Vedni strah pred punti je dosti premožnih ljudi Dunaj zapustiti permoral, fabrike so jele zastajati, delavci brez dela postopati, zmešnjava, revšina per njih rasti in podali so se oni če dalej bolj šuntarjem zoper cesarja in zoper vero v mreže, in se dali od njih voditi. — Tako pride 6. dan Kozoperska, in punt, kakoršni je bil v l. 1792 v Parizu od Jakobinarjev napravljen, je vstal; Dunaj je bil postal jama razbojnikov. Clo v cerkvi sv. Stefana se

*) Glej »Slov. cerkv. časop.« Nr. 5, str. 38.

**) Robert Blum je bil zavoljo kervaviga šuntanja v zadnjim Dunajskim puntu na Dunaji 9. Listopada t. l. ustreljen.

je godilo umorjenje. Cesar z svojimi je zbežal v Golomove, v 5 mesecih drugokrat! Vsa soderga domača in ptuja je bila zdaj v orožji, ki so si ga iz cesarske orožnice jemali. Kdor je zamogel Dunaj popustiti, je šel vun, rogovileži pa od mnogih strani (zlasti iz Gradea) so tje hiteli. Nesramnost je zdaj tolika tudi očitno tam gospodarila, kakor de bila Sodoma zopet oživela. — O ubogo ljudstvo, pač je nekdo po pravici zdihoval, kam si peršlo! Šuntarji so ti vzeli zaslužik vsakdajnega kruha, ker gospodarji fabrik zavoljo nepokoja in pomanjkanja zaupnosti (kredit) ti ne morejo več dela dajati. Šuntarji so ti vzeli tudi sv. vero, in te storili enako divjim zverinam. Zavoljo tiga ubogaj saj zdaj, ko je vojašina puntanje pokrotila, besede Jeremija preroka: Jeruzalem! spreoberni se k Gospodu svojimu Bogu.

(Dalje naslédje.)

Cerkvene novice.

V Virzburgu je bilo do 23. Kozoperska 15 škofov in 4 nadškofje zbranih. Začeli so svoje posvetovanje z veliko praznično mašo, katero so Bamberski nadškof obhajali. Pred s. mašo so zapeli pesem: „Pridi sveti Duh!“ med s. mašo so šli vsi drugi škofje k obhajilu; in po končani s. maši so Vero Tridentinskiga zbora vsi vkupej na glas molili, in potem svojo persego, se te vere stanovitvo deržati, v roke Bamberskiga nadškofa storili.

Kakošne misli zdajnji prekučneži vsih deželskih reči do katolske cerkve imajo, se že prav očitno v Svajcu kaže. Že po boji ko so ga vlansko jesen s katolskimi kantoni imeli, so precej Jezuite in druge mnihe (kolikor jih je bilo namreč še ostalo) večidel pregnali. Zdaj so med saboj nekteri kantoni že take sklepe naredili, de bi katolski duhovni pastirji popolnoma njih sužnji bili. Frajburški škof Marilej, ki se je zoper te sklepe upiral je že neki po povelji kantonskiga zbora čez mejo odpeljan bil.

Neki dopis iz Rima v Tirolskih kat. listih pravi: „Tukej v Rimu je od zunej vse pokojno — vse drugač kakor v drugih Italijanskih velikih mestih. Že marsikteri vihar, ki je žugal, postavim, ker se vedno ministri spreminjajo, ali ko je bil deržavni zbor sklenjen, se je bolj mirno kakor se je dočakovalo polegcl. Res, ker že nekaj let francozki, zgornjo-italijanski, poljski in drugi prihajajoči tukej brez zadržka rijejo, in puntarske nauke razširjajo — se mora spoznati, de posebna božja bramba poglavarsko mesto katolske cerkve varuje. Ubožstvo sicer kakor povsod, tako tudi tukej raste, za stran tega se je nar več bati: vonder manj kakor v drugih krajih, ker tudi šuntarskih pisavev ni toliko kakor drugej“.

Na Českim Rongetova vera (ali nevera) ni mogla nikjer se ukoreniniti. Kodim, popred mašnik Prazke škofije, pa že več let od katolske cerkve ločen, si je sicer veliko za ta novi uk prizadeval; pa se protestantje ga ne poslušajo. Zdaj ni več posebniga od njega slišati; pred ko ne, de se je popolnoma umaknil.

V Gradcu nasprot pripovedujejo, de Ronge

ni tako nerodovitne zemlje našel, kakor je bilo od začetka misliti. Poprejšnje politiske razrovanja so mu svet pripravile. Žali Bog! Ronge tam že veliko tovaršev šteje; celo ženstvo se skorej prederzneji v novo družtvo sili, kakor moštvo. Vonder to je na drugi strani tudi spoznati, de pravi katolčani so zdaj bolj goreči. Dve nedelji zapored je bilo v vsih cerkvah s. rešnje Telo izpostavljeno, od Boga ohranitev prave vere izprositi; in cerkve so bile pobožnih prošnikov polne. Upati je, de se bo Bog na spokorne molitve usmiljeno ozeryl. Po takim je soditi, de se bo cerkev po Rongetovi zmedi le ne vrednih udov znebila.

Iz Rima.

Ker imajo dandanašnji hudobneži in sovražniki katolske cerkve toliko zoper minihe in kloštre opraviti, so papež Pij IX. v začetku tega leta posebno postavo zastran sprejemanja novincev v miniške redove na znanje dali. Vsak novinec mora namreč posebno spričevanje od svojiga škofa prinesiti, v katerim je od njegoviga rodu, starosti, zadržanja, življenja, stanu, izreje, vednosti itd. povedano, in predniki miniški ne smejo nikogar brez dobriega spričevanja sprejeti. Po takim bi imeli hudobnežem jeziki zavezane, de ne bodo priložnosti imeli, častitiga stanu grajati.

Misijonske novice.

Iz Francozkiga se je zdaj 40 minihov Trapiškiga reda v Ameriko vzdignilo, de se bodo tam v združenih deržavah v divjih krajih vselili. Traapisti imajo nar ojtrejji postave med vsimi miniškimi redovi: njih živež je le perdelik zemlje, nič mesa ne vina jim ni okusiti; njih opravilo je molitev in obdelovanje puste zemlje; govoriti jim je celo malo pripušeno, večidel molčec. Taciga življenja možje morajo biti posebno zgedalo divjakam in krivovercam Amerikanskim. Nove sela teh minihov bode v deželi Kentuki, 20 milj od mesta Luivil (Louisville).

Velike cerkve.

Novi Rimski časopis „Advertiser“ nam oznani poglavitne cerkve po Evropi in pove za koliko ljudi ima vsaka prostora, namreč:

Sv. Petra v Rimu ima prostora za	54.000 ljudi
Velka cerkev v Milani za	37.000 „
Sv. Pavla v Rimu za	32.000 „
„ „ v Londonu	25.000 „
„ Patronija v Belonii	24.000 „
Stolna cerkev v Florencu	24.000 „
„ „ v Antverpii	24.000 „
Svete Zofije v Carimgradu	23.000 „
Sv. Janeza Laterana v Rimu	22.000 „
Materi Božje v Parizu	21.000 „
Stolna cerkev v Pizi	13.000 „
Sv. Štefana na Dunaji	12.400 „
„ Dominika v Bolonii	12.000 „
„ Petra v Bolonii	11.400 „
Stolna cerkev v Sieni	11.000 „
Sv. Marka v Benetkah pa za	7000 „

Terg sv. Petra v Rimu, kjer ljudje stoje, kadar jih sveti oče papež blagoslovi, je tako velik, de ima 208.000 vojakov in pa 624.000 družih ljudi dovolj prostora stati.